

32 *L'avaluació del sistema educatiu*

Aportació del Consell Escolar de Catalunya a
les XVI Jornades de Consells Escolars de
les Comunitats Autònomes i de l'Estat

Edició: Consell Escolar de Catalunya

*Tiratge: 600 exemplars
Març de 2006*

Índex

Presentació	5
<i>L'avaluació de la qualitat en el sistema educatiu</i>	7
1. L'impuls de la qualitat	7
2. Situació actual de l'avaluació a Catalunya	13
<i>Annex I: El paper de les comunitats educatives i dels consells escolars en l'avaluació de la qualitat de l'educació</i>	27
1. La qualitat educativa	27
2. Avaluació i qualitat	30
3. Qualitat, participació i avaluació	33
<i>Annex II: Una experiència concreta: avaluació interna i externa a l'IES Manuel de Montsuar, de Lleida</i>	41
1. Trets d'identitat	41
2. Aplicació de l'avaluació interna en el centre	45
3. Avaluació externa dels centres - avaluació global diagnòstica	48
4. Pla estratègic per a la promoció de l'autonomia en centres docents	51

Presentació

Anualment el Consell Escolar de Catalunya participa amb els altres Consells Escolars de les Comunitats Autònomes i de l'Estat en unes jornades en què es debat un tema d'interès comú a fi d'afavorir l'intercanvi d'aportacions i d'experiències mútues.

Aquest curs 2005-06 el tema escollit és *L'avaluació de la qualitat del sistema educatiu* i ja seran les setzenes jornades que es realitzen.

Per preparar l'aportació del nostre Consell, es va constituir una subcomissió específica de treball, que va elaborar el Document 1/2006, que fou aprovat en sessió plenària. Fer un document d'aquestes característiques comporta que el Consell aprofundeixi en el coneixement i l'anàlisi de la situació a Catalunya per poder-ho compartir amb els altres Consells Escolars.

Juntament amb aquest document presentem l'experiència sobre avaluació interna i externa de l'IES Manuel de Montsuar, de Lleida, que va participar i compartir amb el grup de treball del Consell.

També s'inclou en aquest dossier la conferència que, en representació del CEC, el professor Joan Mateo va pronunciar en el Seminari sobre aquest mateix tema organitzat pel Consell Escolar de l'Estat.

Tots tres documents presenten l'aportació de la comunitat educativa en un tema tan complex com és l'avaluació de la qualitat, en la qual s'analitza i es destaca la importància de la participació en tot el procés.

Pere Darder i Vidal
President del Consell Escolar de Catalunya

L'avaluació de la qualitat en el sistema educatiu

1. L'impuls de la qualitat

1. 1. Principis bàsics de l'actuació avaluativa

1.1.1. Importància i necessitat de l'avaluació

El sistema educatiu desenvolupa un tipus d'activitat social que demana d'una manera especial la participació, perquè l'actuació educativa s'exerceix tant en nom dels interessos generals de la comunitat com per delegació expressa dels principals responsables de l'educació dels infants i dels joves, és a dir, pares, mares i tutors. L'educació no es presenta, doncs, com una simple activitat tècnica que correspondria exclusivament als seus professionals, sinó que incideix sobre els valors socials, sobre el conjunt de la cultura i sobre la personalitat individual de cada ciutadà.

L'avaluació de l'educació ha de ser entesa en sentit ampli. No es refereix únicament a l'oferta educativa i els mètodes d'ensenyament, sinó també al finançament, a la gestió, a l'orientació general i a l'assoliment d'objectius a llarg termini. Engloba les nocions de dret a l'educació, d'equitat, d'eficiència, de qualitat, d'assignació global de recursos, i depèn en gran mesura de les autoritats públiques.

Els integrants de la comunitat educativa han d'opinar sobre els objectius, els processos, els recursos i els resultats. En aquest sentit, cal insistir que l'avaluació és un instrument valuós per a la gestió de la millora de la qualitat.

Així, doncs, l'avaluació en educació és un concepte global que abraça tot el sistema, tota la institució on el sistema es materialitza i que inclou també altres àmbits no directament vinculats amb el món educatiu.

L'impuls d'una cultura de l'avaluació parteix de la comprensió del sentit de l'avaluació com a eina per a la gestió de la millora, però hi ha molts aspectes en què cal aprofundir.

Cal vetllar i vigilar perquè la informació sobre els resultats obtinguts no generi perversió, i cal saber acceptar els resultats. La primera fase de la cultura avaluativa és necessària per adquirir les tècniques i els procediments per avaluar. Cal entrar en una segona fase molt important que és gestionar la informació.

En aquesta segona fase no s'utilitza suficientment la informació dels resultats per veure com es pot millorar. Cal reflexionar sobre com reverteix aquesta informació en l'avaluació de l'alumnat. La informació avaluativa té dos vessants: un cap a l'alumnat i l'altre cap al professorat.

L'avaluació externa s'ha de vincular estretament amb l'avaluació interna. El professorat i els centres haurien de treballar conjuntament amb la Inspecció per poder fer una reflexió compartida a partir de la informació obtinguda.

Els resultats de l'avaluació externa han de servir d'orientació per saber allò què és bàsic i incideix en el funcionament del centre. Han de servir com a guia per al treball dels centres. Cal entendre que l'activitat d'avaluació de l'alumnat ha de servir d'activitat formativa.

1.1.2. La participació de la comunitat educativa en l'avaluació dels diversos àmbits del sistema educatiu

La participació del conjunt de la comunitat educativa en la definició dels objectius del sistema educatiu, en la determinació dels processos avaluatius, en la valoració dels resultats i en la presa de decisions de millora, es considera fonamental. Cal organitzar i dinamitzar la participació com un dels elements bàsics de desenvolupament de la qualitat.

Activar la participació comporta necessàriament la progressiva implicació dels diferents sectors i facilita l'aprofundiment en els processos de desenvolupament de l'autonomia dels centres.

L'autonomia dels centres, conjuntament amb la participació efectiva dels sectors implicats, és un factor absolutament necessari per garantir el servei a la comunitat

i condueix a la determinació de models d'avaluació plens de significació i compromís per a tota la comunitat educativa.

L'avaluació, per tant, no es pot abordar separada d'una descentralització i d'una participació efectives.

L'autonomia ha de possibilitar centres educatius que esdevinguin organitzacions intel·ligents en el sentit que aprenen de la seva pròpia experiència, amb personalitat pròpia, amb autoconsciència relativa a les necessitats i les demandes del seu entorn i que són responsables de les seves accions.

Els projectes globals de centre han de ser el resultat del consens entre tota la comunitat educativa i representen un compromís de totes les persones que hi estan implicades. És una expressió de la participació democràtica pel fet que comporta poder manifestar les opinions diverses i prendre part en les decisions col·lectives.

L'elaboració dels projectes de centre no s'ha de limitar a una interpretació de la normativa, sinó que ha d'entomar la tria del mètode, la selecció i la priorització de finalitats, la repartició de responsabilitats i funcions entre els agents concrets, les formes de participació social, de responsabilitats i de gestió, els nivells i els models d'avaluació.

L'autonomia és, doncs, necessària per atendre la diversitat de l'alumnat i adaptar-se al medi. És un element de qualitat del sistema educatiu, i el millor camí per avançar cap a una escola més eficaç i eficient en la gestió dels seus recursos i l'assoliment dels seus objectius. Una escola que produeixi cultura i que es posi amb criteri davant de la societat, plenament arrelada al seu entorn i constructora de valors i coneixement.

1. 2. Els plans estratègics de centre

Tots els centres docents sostinguts amb fons públics de Catalunya són invitats a dissenyar el seu pla estratègic. Aquest constitueix la proposta de qualitat específica del centre, a desenvolupar en un període de quatre anys i que li permet aprofundir en la seva autonomia de funcionament.

En tot pla estratègic han de constar-hi els objectius de qualitat que es persegueixen, s'hi han de determinar els processos que se seguiran, els

resultats que s'esperen aconseguir, els indicadors bàsics que serviran per a comprovar-los i els recursos que caldrà esmerçar per poder garantir el desenvolupament del pla.

L'aprovació del pla suposa la signatura d'un contracte programa en què s'especifica el compromís adquirit per l'Administració i pel centre mateix. Hi consta el temps de duració i els recursos assignats per al desenvolupament del pla, i sobretot s'hi especifiquen els objectius a aconseguir pel centre escolar.

1. 3. Els correctors dels diferents nivells del sistema educatiu

1.3.1. L'estructura d'indicadors del sistema educatiu a Catalunya

L'Administració educativa a Catalunya té desenvolupada una estructura pròpia d'indicadors sobre l'estat general del sistema educatiu. Els indicadors s'actualitzen cada any i serveixen per poder regular el funcionament a nivell del macrosistema, però també són utilitzats en les actuacions a nivell del microsystema.

1.3.2. Els resultats de les competències bàsiques

Des de l'any 2001 i amb caràcter bianual s'avaluen les competències bàsiques dels alumnes de Catalunya. El primer any del bienni l'acció es concentra a primària i el segon a secundària.

Amb els resultats obtinguts d'una mostra àmplia, s'elaboren un conjunt d'elements correctors del sistema que es debaten a nivell global, però també en el marc de cadascun dels centres.

El Departament d'Educació confecciona diversos sistemes de devolució dels resultats, que van des de la presentació estadística dels resultats obtinguts, segregada per criteris de grandària de la població, gènere o nivell socioeconòmic, fins a una anàlisi de les competències en què hi ha hagut més dificultats, amb indicació de les possibles causes per tal d'orientar el debat en el marc escolar.

1.3.3. Els plans d'acció tutorial. Tutoria i orientació

La concepció de la tutoria a Catalunya té el seu nucli vertebrador fonamental en el Pla d'Acció Tutorial, que es considera responsabilitat de tot el centre i que ha d'estar integrat en el context del projecte educatiu.

Tota la institució i, per tant, tot el professorat són responsables del funcionament del pla. La tasca del tutor és la de dinamització, però ha de comptar amb el suport global del centre.

El tutor té una reducció horària i un complement econòmic i li correspon fer la proposta específica de pla, que ha de ser aprovat pel claustre i el consell escolar.

En el pla han de figurar-hi específicament els objectius a aconseguir, les activitats programades per al curs, l'assignació de responsabilitats i els recursos que caldrà esmerçar.

1.3.4. La formació del professorat i de pares i mares

La formació del professorat constitueix un dels eixos fonamentals associats a la qualitat educativa. A Catalunya, l'Administració educativa té elaborat un Pla de Formació del Professorat que preveu bàsicament dos tipus d'actuacions:

- Un sistema de cursos presencials, en els quals s'ofereix una àmplia varietat de possibilitats formatives als professors.
- Un sistema de formació desenvolupada a partir de propostes de recerca-acció i que és duta a terme en el context formatiu del centre.

Al marge d'aquestes propostes, l'Administració educativa ofereix altres alternatives més minoritàries però de gran importància: permisos personals per desenvolupar projectes específics, estades formatives fora del país, ajudes per formar-se en cursos reglats, etc.

Quant a la formació dels pares, es vehicula generalment mitjançant les associacions de mares i pares, bé a nivell de centre o territorial. Aquestes associacions han demostrat al llarg del temps la seva capacitat i dinamisme per a l'organització d'escoles de pares, trobades, conferències, cursos de formació,

sessions informatives i un conjunt d'activitats de gran qualitat que gaudeixen d'una àmplia acceptació en el context social català.

1.3.5. La selecció del professorat

En el marc de l'escola pública no es pot parlar de selecció del professorat, fora dels sistemes que ja té arbitrats la funció pública docent. L'escola concertada també té regulat el seu propi sistema.

Tot i això s'està treballant des de l'Administració i amb els agents socials la possibilitat d'establir algun sistema de flexibilització en el marc dels contractes-programa i per atendre en millors condicions aquelles situacions que demanin algun tipus d'actuació extraordinària.

1.3.6. Les administracions educatives i l'impuls de la qualitat

En el marc de la nostra comunitat cal esmentar dues accions de gran importància lligades a la voluntat ferma d'impulsar la qualitat educativa:

- **La Conferència Nacional d'Educació:** Aquesta iniciativa va suposar que durant dos anys tota la comunitat educativa fes una reflexió sobre els eixos bàsics de la qualitat educativa i a partir de la qual es van formular propostes diverses que han servit de guia a la presa de decisions de l'Administració en els anys posteriors.
- **El Pacte Nacional per a l'Educació:** Aquest és el gran repte en què estem en aquest moment. Gestionar amb eficàcia la qualitat no és tan sols un problema administratiu o tècnic, sinó que requereix del compromís, l'impuls i la implicació de tots. El Pacte cerca aquest compromís nacional per tal de projectar amb convicció compartida els canvis profunds que l'educació demana per afrontar el futur amb garanties d'èxit.

2. Situació actual de l'avaluació a Catalunya

2. 1. Activitats i experiències relacionades amb l'avaluació i el desenvolupament de la qualitat

La Llei orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'ordenació general de sistema educatiu (LOGSE) preveu l'avaluació com un element necessari per a la qualitat de l'educació i l'adequació a les demandes socials i a les necessitats educatives.

A partir de la creació del Consell Superior d'Avaluació del sistema Educatiu (1993) es van posar en marxa diferents línies d'avaluació del sistema, en col·laboració amb els centres educatius, la Inspecció d'Educació, la Direcció General d'Ordenació, etc.

- a) L'obtenció i la publicació periòdica del *Sistema d'Indicadors d'Ensenyament* de Catalunya amb l'objectiu de definir, fixar i elaborar un nucli d'indicadors comparables en l'àmbit internacional, seleccionats de l'OCDE, i un altre nucli d'indicadors coordinats i comparables amb l'àmbit estatal i internacional.
- b) *Avaluacions generals de les diferents etapes educatives*. Des del seu inici, aquestes avaluacions han anat molt aparellades a l'aplicació de la LOGSE i coordinades per l'INECSE. La majoria de vegades s'ha ampliat la mostra estatal per poder obtenir dades significatives per a Catalunya.

Periòdicament s'han realitzat avaluacions de les diferents etapes educatives de l'ensenyament obligatori per tal de conèixer els resultats de l'alumnat en relació amb els mínims del currículum establerts per l'Estat i també les variables de context i de processos educatius que poden incidir en aquests resultats.

Pel que fa a les àrees avaluades, també, des del començament, s'ha elaborat des de Catalunya la prova de llengua catalana i la de coneixement del medi social i cultural.

Els estudis s'han realitzat cada quatre anys i les proves s'han elaborat amb uns ítems d'ancoratge que permeten comparar els resultats i detectar possibles tendències.

En el cas de la primària, han estat els anys 1995, 1999 i 2003. En el cas de la secundària, la mostra de l'any 1996 incloïa alumnat de l'antiga primària (EGB), de batxillerat (BUP) i de formació professional (FP). Es va fer una segona edició de les proves l'any 2000.

- c) *Avaluació de les competències bàsiques.* El 2001 s'inicia un procés d'avaluació del domini de les competències bàsiques per part de l'alumnat de quart de primària i segon d'ESO que pretén afavorir tant l'avaluació de centres (interna i externa) com l'avaluació del sistema educatiu.
- d) *Avaluació d'àrees específiques.* Respon a una preocupació compartida amb altres països (Comissió de les Comunitats Europees) per conèixer els resultats de l'alumnat i també els processos educatius en àmbits rellevants, pel seu caràcter d'aprenentatge bàsic (comprensió lectora, competència matemàtica i científica) o pel seu caràcter emergent en un món globalitzat (llengua anglesa- Projecte Orator) i coneixement i ús de les TIC (SITES M2). La participació de Catalunya en el Projecte Pisa, coordinat per l'OCDE, i el Projecte TIMSS, coordinat per l'IEA, s'ha realitzat en el marc de la participació de l'Estat i coordinada per l'INECSE.
- e) Altres estudis :

El clima escolar als centres de secundària de Catalunya (1996-97). Aquest estudi responia a la demanda de la Conselleria d'Ensenyament d'elaborar un informe i unes propostes en relació amb el clima escolar existent en els centres docents de Catalunya sostinguts amb fons públics, a fi que les propostes esdevinguin una bona eina per iniciar la reflexió i millorar i establir compromisos i activitats que facin evolucionar els centres .

L'Avaluació de l'Acció 1 de Comenius- Programa Sócrates en el marc de la Comissió Europea. Curs 97-98. Avaluació duta a terme en el marc de la Comissió Europea que va consistir en el disseny i pilotatge d'instruments per avaluar les accions del Programa Sócrates/Comenius 1.

La Llei orgànica 9/1995, de 20 de novembre, de la participació, l'avaluació i el govern dels centres docents (LOPAGC) estableix que les administracions educatives han de posar en marxa plans d'avaluació d'aplicació periòdica als centres docents sostinguts amb fons públics.

L'Ordre de 20 d'octubre de 1997, per la qual es regula a Catalunya l'avaluació dels centres docents sostinguts amb fons públics, defineix les actuacions d'avaluació interna i externa, i determina dos àmbits d'avaluació: el de l'ensenyament aprenentatge i l'organitzatiu.

L'avaluació interna va ser feta pels centres mateixos amb la participació dels òrgans de govern i de coordinació i els diferents sectors de la comunitat educativa; l'avaluació externa, per la Inspecció d'Educació.

Per implementar i generalitzar l'avaluació interna dels centres docents en el marc de l'Ordre de 20 d'octubre de 1997, des de la Direcció General d'Ordenació i Innovació Educativa es van dur a terme un conjunt d'actuacions. Així, es va posar a disposició dels centres un conjunt de materials orientatius com una estratègia metodològica per aconseguir una de les principals finalitats de l'avaluació: analitzar les situacions o els fenòmens educatius per tal de comprendre'ls i poder generar, a partir d'aquí, intervencions de millora, si fa el cas. També amb l'objectiu de reflexionar respecte de les diverses tècniques de recollida d'informació i elaboració de l'autoinforme avaluatiu i, posteriorment, i de manera més detallada pel seu caràcter més precís, presentar les tècniques de prova, pensades fonamentalment per a les anàlisis estandarditzades dels processos i resultats dels aprenentatges.

Així mateix, també des de Direcció General d'Ordenació es va promoure el *Projecte de qualitat i millora contínua*, que va consistir en l'ús de models de referència com el model EFQM i la norma ISO 9001. Aquesta experiència va passar a dependre totalment de la Direcció General de Formació Professional durant el curs 1999-2000.

Com que l'inici del primer pla triennal de l'avaluació interna coincidia amb el curs següent al d'acabament de la primera promoció d'alumnat que havia estudiat en el marc dels ensenyaments de la LOGSE, d'una manera general els centres d'educació infantil i primària van iniciar primer els plans d'avaluació interna. Tres anys més tard ho van fer els centres de secundària.

El *Pla director de la Inspecció d'Ensenyament (1997-2001)* determina un pla específic d'aquest període per a l'avaluació externa dels centres docents sostinguts amb fons públics, tant de primària com de secundària obligatòria.

Les actuacions, tant d'avaluació interna com d'avaluació externa, s'orienten a analitzar l'organització i el funcionament dels centres docents per tal de

proporcionar-los elements per reflexionar sobre la pròpia praxi i prendre decisions de millora en relació amb la planificació i el desenvolupament de l'organització i el procés d'ensenyament-aprenentatge.

2.1.1. La Conferència Nacional d'Educació 2000-2002

Dins del marc del *Programa d'Educació 2000-2004*, la Conferència Nacional d'Educació fou una iniciativa organitzada des del Consell Superior d'Avaluació (CSAV) que consistia en fer un diagnòstic exhaustiu del sistema educatiu català, una vegada acomplert el calendari d'aplicació de la reforma educativa de la LOGSE. Així, es van marcar com a objectius enfortir el compromís de la comunitat educativa i de la societat en la millora del sistema educatiu, plantejar l'anàlisi del sistema per arribar a solucions de consens, arribar a fer explícits els criteris organitzatius que es consideren més adients per al nostre sistema educatiu i consolidar els principis bàsics, modificant, si cal, certes estratègies d'acció.

La definició de les competències bàsiques que l'alumnat hauria d'haver adquirit en finalitzar l'educació obligatòria i la seva gradació entre primària i secundària és un treball coordinat pel Consell que va rebre un gran impuls en el marc de la Conferència Nacional d'Educació. En el cas de les TIC i de l'educació física i artística es va realitzar en col·laboració amb altres organismes d'avaluació de diferents Comunitats Autònomes. Pel que fa a l'avaluació dels aprenentatges, a l'orientació i a les tutories educatives, es va dissenyar un pla específic dins la Conferència per fer una diagnosi i valoració, i definir unes propostes de millora d'aquests àmbits.

2.1.2. Pla director de la Inspecció d'Educació 2002-2006

D'entre les actuacions de la Inspecció d'Ensenyament per al període 2002-2006, cal assenyalar les referides a l'avaluació, que es concreten en el *Pla específic d'avaluació externa dels centres docents*.

Aquest pla significa la continuació de l'activitat avaluadora de la Inspecció d'Educació iniciada anteriorment als centres d'educació infantil i primària, perquè dóna una atenció preferent a l'etapa d'ESO, implantada ja d'una manera generalitzada, i realitza també una aplicació específica en el segon cicle de l'educació infantil.

L'Ordre ENS/289/2002 ratifica i complementa les línies i criteris d'actuació de la Inspecció d'Ensenyament en un període determinat, que es concreten en cada pla director, amb l'objectiu de donar coherència global a les activitats dels inspectors i inspectores d'educació que se'n deriven, i que defineix les activitats específiques de supervisió, assessorament i avaluació que els inspectors/es han de dur a terme en els centres docents.

Les actuacions específiques que es prioritzen en el Pla són les següents:

- Actuacions focalitzades en una etapa o nivell dels ensenyaments de règim general, en ensenyaments de règim especial i en altres ensenyaments.
- Actuacions focalitzades en processos concrets de gestió educativa dels centres docents, com l'assoliment de les competències bàsiques per part de l'alumnat i els plans estratègics i els plans d'avaluació interna.
- Actuacions focalitzades en la resposta escolar a determinats plantejaments d'atenció i innovació educativa, com l'atenció a l'alumnat immigrant, els usos lingüístics i l'ús de les TIC en els centres docents.

D'acord amb el Decret 132/2001, de 29 de maig, que estableix la regulació dels plans estratègics dels centres docents públics, s'ha dissenyat el *Projecte d'Autonomia de Centres (PAC)*, que és una estratègia del Departament d'Educació per millorar la qualitat del servei educatiu que presten les escoles públiques i, en particular, per reduir el fracàs escolar, millorar el rendiment general de l'alumnat i afavorir la cohesió social. Per tant, els trets distintius del PAC són: obtenció de més marge d'autonomia per part del centre, gestió basada de la planificació estratègica i formalització d'un acord entre el centre i el Departament d'Educació.

Aquest projecte vol afavorir la participació de centres de tot el territori i de diverses tipologies, entorns i nivells de complexitat. S'han planificat dues iniciatives complementàries. La primera s'articula a través d'una convocatòria pública d'autorització de plans estratègics per a la promoció de l'autonomia, mentre que la segona s'adreça especialment a centres de secundària amb alumnat en risc d'exclusió social.

La Inspecció educativa prepara una avaluació específica amb aquests centres, fent un seguiment del procés de millora de la seva autonomia de gestió.

2.1.3. Pla d'Avaluació. Projecte del Departament d'Educació

El Programa 2004-2007. Una educació per a la Catalunya del segle XXI ha estat concebut com una eina de treball flexible i oberta a la participació de la societat. Un programa que estableix els objectius generals i les actuacions principals amb l'horitzó d'avançar cap a la millora de l'educació per a tota la població escolar. Un d'aquests objectius és treballar per aconseguir una escola innovadora i de qualitat. En aquest sentit, un dels factors de primer ordre per a la millora de la qualitat de l'educació és l'avaluació.

Així, doncs, durant el primer semestre del 2004, el Departament d'Educació va endegar una Comissió del Pla d'Avaluació integrada per diferents unitats: el Consell Superior d'Avaluació, la Direcció General de Formació Professional i Educació Permanent, la Direcció General d'Ordenació i Innovació Educativa, la Direcció General d'Administració i Serveis, la Direcció de Planificació Educativa i la Subdirecció General de la Inspecció d'Educació.

El Pla d'Avaluació neix amb la voluntat de coordinar totes les accions avaluatives que dugui a terme el Departament d'Educació per garantir l'eficàcia i l'eficiència del sistema i orientar les actuacions d'avaluació dels centres educatius.

El disseny de l'avaluació parteix d'una perspectiva global, sistèmica, cultural i participativa.

Es preveuen tres tipus bàsics d'accions avaluatives: sistema d'indicadors (de control, de recursos, de processos i escolarització, de resultats), estudis d'avaluació i recerques en avaluació.

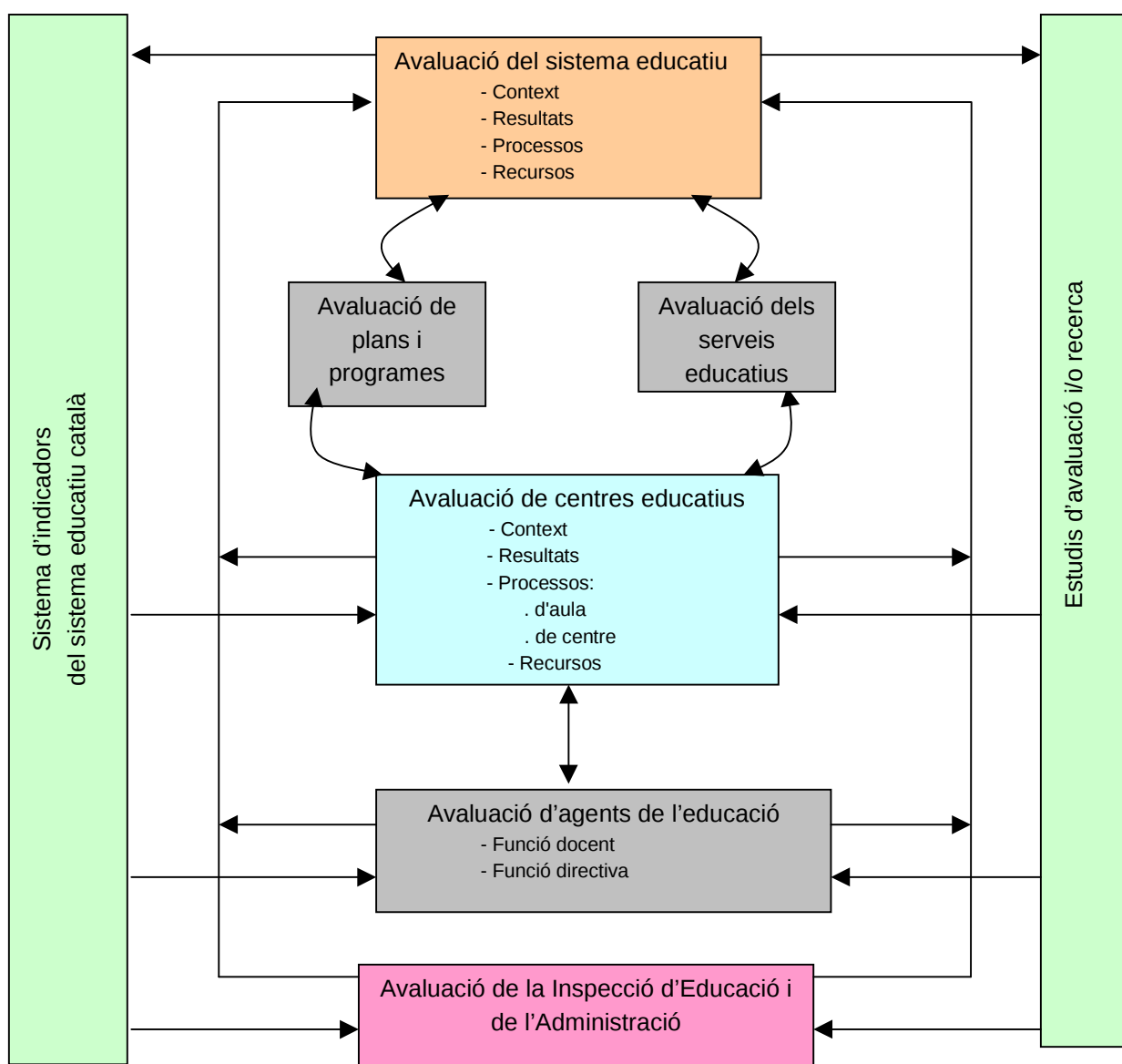
La coordinació dels diferents àmbits d'avaluació demana, perquè sigui efectiu, considerar una sèrie d'elements:

- Concepte de qualitat compartit, inspirat en els mateixos valors i principis.
- La incidència de tota l'activitat avaluativa en la millora de la qualitat.
- Un sistema d'indicadors coherent, basat en el mateix concepte de qualitat.

I una sèrie de condicions:

- La definició de plans d'avaluació successius que concreten el conjunt de les accions.
- La selecció i l'intercanvi d'informació avaluativa.
- La gestió de l'avaluació a partir de models protocol·litzats i informatitzats.
- L'establiment de relacions d'interdependència de les informacions obtingudes des dels diferents àmbits, de manera que es potenciïn els resultats.

Aquest esquema il·lustra els **àmbits de l'avaluació** i la manera com s'interrelacionen:

2.1.4. Concreció del Pla d'Avaluació del Departament d'Educació per a l'any 2006

La concreció temporal del Pla d'Avaluació en un període de quatre anys queda reflectida en el Pla Plurianual. A la vegada, aquest té concrecions anuals y pretén veure d'una manera integrada el conjunt d'activitats d'avaluació referides als diferents àmbits i agents del sistema, a fi que es percebi el seu caràcter global i sistèmic i la seva coherència, i s'afavoreixi, tant com sigui possible, la simplificació dels processos avaluatius, la participació en l'avaluació de tots els implicats i la seva utilitat per a la millora.

Avaluació del sistema. La responsabilitat correspon al Consell Superior d'Avaluació. La informació s'obté a través dels programes i també de l'avaluació diagnòstica de centres que la Inspecció d'Educació realitza. Per tant, els centres que configuren la mostra sovint coincideixen per tal de triangular i validar la informació. Enguany l'avaluació se centra bàsicament a l'ESO.

AVALUACIÓ DEL SISTEMA				
Estudi	Objectiu	Edats i nivells	Àrees	Mostra
PISA 2006 (OCDE)	Obtenir indicadors internacionals de rendiment	15 anys 4t ESO	Ciències, matemàtiques, comprensió lectora	50 centres 1.500 alumnes
SITES 2006 (IEA)	Conèixer l'ús de les TIC en pràctiques pedagògiques	2n ESO	Ús TIC (ciències, matemàtiques)	400 centres 1.600 professors Coord. informàtica
Anglès	Conèixer nivell anglès	4t ESO	Llengües estrangeres	50 centres 1.500 alumnes
Ciències socials	Avaluar coneixements al final ESO àrea	4t ESO	Geografia, història i ciències socials	50 centres 1.500 alumnes
Valors i educació ciutadana		4t ESO	Transversal	50 centres 1.500 alumnes
Estudi sociodemogràfic	Conèixer usos lingüístics alumnat i factors	4t ESO	Índex socioeconòmic i usos lingüístics	50 centres 1.500 alumnes
PIRLS (IEA)	Conèixer nivell comprensió lectora alumnat	4t primària	Llengua	Mostra estatal
Competències bàsiques	Millorar els aprenentatges de l'alumnat	2n ESO	Àmbit matemàtic	200 centres

Avaluació de centres. L'avaluació de centres correspon a la Inspecció d'Educació i hi participen directament els centres educatius. Destaca la implantació d'un model d'**avaluació global diagnòstica de centre** (AGD) que permet la utilització de la informació per a estudis del sistema. Es manté, a més, una avaluació focalitzada, continuació del *Pla d'avaluació externa de la Inspecció 2002-2006*. L'AGD es relaciona amb el programa d'autonomia de centres, és a dir, amb la planificació estratègica.

Les **competències bàsiques** depenen de la Direcció General d'Ordenació i Innovació Educativa i la Inspecció en fa el seguiment per tal d'assegurar avaluació interna dels centres. El **Projecte de qualitat i millora continua** depèn de la Direcció General de Formació Professional i la Inspecció.

AVALUACIÓ DE CENTRES				
Estudi	Objectiu	Edats i nivells	Àrees	Mostra
Avaluació global diagnòstica	Millorar aprenentatge alumnat. Presa decisions de millora. Planificació estratègica	Centre	161 indicadors: context, resultats, Processos: organitzatius i aula Recursos	121 centres: - 96 de secundària - 25 de primària
Avaluació externa focalitzada	Millorar aprenentatge alumnat. Presa decisions de millora de centre	Centre	Temes organitzatius i/o curriculars	270 centres
Competències bàsiques	Millorar aprenentatges alumnat. Presa decisions de centre	2n ESO centre	Àmbit matemàtic	200 centres
Projecte de qualitat i millora continua	Millorar la gestió de centres	Centre	Indicadors de processos (ISO)	50 centres amb dos o més cicles
Avaluació Interna centres	Millorar el centre	Centre	Temes organitzatius i curriculars	tots els centres

Avaluació de plans i programes i serveis. La Direcció General d'Ordenació i Innovació avalua la qualitat dels programes i els serveis a través de la valoració de la incidència en els centres que realitza la Inspecció.

AVALUACIÓ DE PLANS I PROGRAMES I SERVEIS				
Estudi	Objectiu	Edats i nivells	Àrees	Mostra
Serveis educatius integrats	Valorar la incidència del servei en la millora dels centres	Serveis i centres		12 serveis educatius integrats
Aules obertes	Valorar la incidència de la innovació en el funcionament del centre	Centre	Atenció a la diversitat	90 aules

Unitats de suport a l'educació especial (USEE)	Valorar la incidència de la innovació en el funcionament del centre	USEE	Atenció a la diversitat	30 USEE
Aules d'acollida	Valorar la incidència de la innovació en el funcionament del centre	Aules acollida	Atenció a la diversitat, Llengua	200 centres

Avaluació de la funció pública docent. S'implementa una valoració de la funció directiva i de la funció docent d'una manera integrada, d'acord amb l'aplicació dels canvis derivats del decret de selecció de directors i del decret sobre personal interí. La finalitat de l'avaluació és la millora de la funció, però pot tenir conseqüències amb relació a la continuïtat de càrrecs, per part dels directors, o de contracte, en els interins. La Inspecció realitza l'avaluació amb la participació conjunta de la direcció del centre i el professorat.

AVALUACIÓ DE LA FUNCIO PÚBLICA DOCENT				
Estudi	Objectiu	Edats i nivells	Àrees	Mostra
Avaluació de la direcció en pràctiques	Millorar la funció directiva, permet la continuïtat després del primer any		Organització de centre	Directors en pràctiques: 1.300
Avaluació de la direcció processual en tres anys	Millorar la funció directiva, permet la continuïtat per tres anys en acabar primer període		Organització de centre	1.300 directors
Avaluació de opositors en pràctiques	Millorar la funció docent, permet la continuïtat després del primer any		Organització de l'aula i funció docent	1.245 opositors
Avaluació de professorat interí el primer any	Acompanyar i millorar la funció docent, permet la continuïtat després del primer any		Organització de l'aula i funció docent	1.800 interins

Avaluació de la Inspecció d'Educació. Aquest curs 2005-2006 s'està realitzant l'avaluació del *Pla director de la Inspecció 2002-2006*. El *Pla director 2006-2010* inclou una proposta d'avaluació de la Inspecció, en la qual hi participaran la comunitat educativa, l'Administració educativa i la Inspecció mateixa.

2. 2. Reflexions crítiques sobre el sistema avaluatiu global

Tot i reconèixer els esforços esmerçats per part dels sectors implicats en totes les accions avaluatives al llarg d'aquests darrers anys, la qual cosa ha incrementat el coneixement i l'experiència de l'avaluació tant respecte als centres com al sistema educatiu, constatem que també és necessari:

- una millor vinculació entre les actuacions avaluatives efectuades (avaluació interna, avaluació externa i competències bàsiques);
- una relació més explícita entre els resultats de l'avaluació i la presa de decisions per a la millora;
- una millora de la percepció que el professorat té sobre la utilitat de les avaluacions dutes a terme.

I en aquest sentit, apuntem un seguit de **consideracions**:

1. El pla d'avaluació actual (abril de 2005) és molt ambiciós i cal adaptar-lo al ritme, el calendari i les prioritats del sistema en general i dels centres en particular.
2. Els processos avaluatius no sempre estan prou coordinats, molt especialment els d'avaluació externa i interna dels centres, que caldria que estiguessin estructurats des de perspectives més unitàries.
3. Els processos avaluatius no sempre tenen caràcter global. Han de focalitzar-se en tots els elements significatius de l'àmbit a avaluar, han de considerar tant els processos com els resultats i han d'anar associats a la presa de decisions de millora. Oblidar-se d'aquests aspectes deslegitima l'acció avaluativa.
4. L'avaluació genera molta informació i no sempre s'explota adequadament per traslladar-la a decisions de millora. Molt sovint s'esgoten les energies en la recollida d'informació i no es garanteix el compliment de les conseqüències que se'n deriven. Cal organitzar també el seguiment sobre el compliment de les decisions que es deriven dels processos avaluatius.

5. No sempre són clares les polítiques d'informació a la comunitat. La manca d'informació, la informació impròpia o simplement la tardança en informar generen fàcilment actituds de les quals poden derivar conseqüències perverses.
6. Cal lluitar contra el perill de convertir els processos avaluatius en processos purament burocràtics. Molt sovint es genera la percepció que avaluar es limita al compliment formal d'una obligació.
7. Cal inserir el procés avaluatiu en el marc participatiu de la comunitat educativa. Sense participació no hi ha implicació i sense aquesta no hi ha millora. No sempre els processos seguits prioritzen la participació com a element clau del sistema.
8. L'Administració educativa, inclosa la Inspecció d'Educació, ha de desenvolupar criteris i procediments per avaluar el seu funcionament. Per realitzar aquesta avaluació s'haurien de tenir en compte els criteris i les opinions de la comunitat educativa.
9. La implantació dels processos avaluatius s'ha de fer amb molta cura, però amb decisió, afavorint la formació dels implicats i tractant de sumar voluntats i no restant-les. En moltes ocasions l'avaluació es converteix en element de confrontació en alguns centres.
10. Cal, en definitiva, mantenir el caràcter cultural de la avaluació, que exigeix actuar amb cura en tots els aspectes esmentats.

2.3. Detall cronològic de les actuacions desenvolupades a Catalunya relacionades amb l'avaluació

1993: Decret 305/1993, de 9 de desembre, de creació del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu (Llei orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'ordenació general del sistema educatiu).

1994-1995: Comença l'elaboració del sistema d'Indicadors d'Ensenyament

1997: Ordre de 20 d'octubre de 1997, per la qual es regula l'avaluació dels centres docents sostinguts amb fons públics (Llei orgànica 9/1995, de 20 de novembre, de la participació, l'avaluació i el govern dels centres docents).

- Avaluació externa de centres: Pla director de la Inspecció d'Ensenyament (1997-2001)
- Avaluació interna de centres

2000-2002: *Conferència Nacional d'Educació: Competències bàsiques*

2001: Avaluació de competències bàsiques a 4t de primària i 2n ESO

2002-2006: *Pla director de la Inspecció d'Ensenyament*

2004-2008: *Pla d'Avaluació. Projecte del Departament d'Educació.*

* Aquest document va ser aprovat pel Ple del Consell Escolar de Catalunya en la sessió plenària del 27 de febrer de 2006.

Els membres del Consell que van participar en el treball de la subcomissió que va elaborar aquest document són:

- Carme Arnau i Planella
- Carles Baeza i Escobedo
- M. Teresa Comas i Climent
- Anna M. Duran i Casanovas
- Eugeni Garcia Alegre
- Josep Miquel Lacasta i Lardies
- Joan Mateo i Andrés (president)
- Isabel Muñoz i Moreno
- Jordi Pérez Sánchez
- Mercè Rey i Abella
- Jordi Roig i Vinyals
- Vicent Tirado Bausà

Annex I: El paper de les comunitats educatives i dels consells escolars en l'avaluació de la qualitat de l'educació

La qualitat educativa és possiblement un dels temes més recurrents en qualsevol discurs socioeducatiu i a la vegada resulta un dels més difícils de definir o concretar. En l'actualitat constitueix un axioma gairebé obsessiu afirmar que l'avaluació ha d'estar orientada cap a la consecució i millora de la qualitat educativa, però poques vegades s'introdueix, com a factor determinant, la importància decisiva que l'aportació de la participació de la comunitat té en la construcció de la qualitat de l'educació. En la nostra aportació intentarem reflexionar simultàniament entorn de l'espai relacional que s'estableix entre participació, avaluació i qualitat.

1. La qualitat educativa

Si prenem com a referència les diferents aproximacions i perspectives que apareixen en la literatura (Garvin, 1988; Harvey i Green, 1993, Rodríguez, 1995) i amb de Miguel (1995), ens podem aproximar a la comprensió del terme qualitat partint dels criteris expressats més freqüentment:

- La qualitat entesa com a excel·lència. Des d'aquesta perspectiva s'entén per qualitat del sistema la capacitat de desenvolupar al màxim les possibilitats de creixement dels alumnes, d'acord amb les seves capacitats.
- La qualitat expressada en termes d'equitat. Aquí s'entén la qualitat com la capacitat de desenvolupar els estudiants d'acord, fonamentalment, amb les seves necessitats.
- La qualitat valorada en funció dels recursos. Es descriu la qualitat del sistema en funció dels recursos que hi apliquem.
- La qualitat en funció dels resultats. Es parteix del supòsit que un sistema té qualitat en la mesura que contribueix a l'èxit dels seus estudiants. Conseqüentment, són els resultats els que determinen la valoració del sistema.

- La qualitat com a valor afegit. Des d'aquesta perspectiva s'entén que la qualitat d'un sistema es valora en funció de la seva major incidència en el canvi generat en els seus estudiants. Comporta definir la qualitat en termes de valor afegit.
- La qualitat entesa com a adequació als propòsits. Sota aquesta dimensió, la qualitat del sistema s'hauria de referir a les finalitats educatives assenyalades en el seu marc legal, els objectius que es proposa portar a terme i la satisfacció dels estudiants i de la societat considerats com a usuaris del sistema.
- La qualitat com a perfeccionament. Aquí es manté un concepte de qualitat que consisteix a portar a terme l'aplicació dels principis del sistema amb la major perfecció possible, i no només com a resposta a requisits legals o a controls tècnics. S'aposta per una "cultura de la qualitat" basada en una millora continuada.
- La qualitat com a resultat d'un procés. Sota aquest prisma, es planteja la substitució del control de la qualitat aplicada sobre el producte, per la comprovació que aquest producte ha estat elaborat mitjançant un procés controlat i ben estructurat.

Aquesta perspectiva implica considerar que un sistema serà més ben valorat en la mesura que es preocupa més per l'establiment de sistemes de control intern que permetin assegurar que els processos s'apliquen adequadament.

Amb tot, aquestes aproximacions no ens diuen, en realitat, què és la qualitat, sinó en els termes que s'expressa, i creiem que no n'hi ha prou per procedir a establir la seva operativització, un pas previ i necessari per gestionar-la adequadament.

Al nostre judici, la qualitat podria definir-se com *la resultant de l'aplicació d'un model complex d'acció basat en un conjunt de principis educatius consensuats socialment*.

Avançar en la naturalesa de la qualitat exigeix establir un model i demana, prèviament reflexionar i especificar el nostre pensament entorn dels conceptes de persona, de societat i d'educació.

Establir el model exigeix el concurs d'un conjunt de passos que intentarem especificar a continuació:

- Concretar les prioritats. Elegir entre alternatives d'una manera racional i no sectària obliga a tenir clares les nostres prioritats. En un univers de recursos finits, l'equilibri necessari entre excel·lència i equitat ha de decantar-se, en cas d'impossibilitat d'atendre-les simultàniament, a favor de l'equitat. L'excel·lència és un objectiu molt valuós per a qualsevol model de qualitat, però ha d'administrar-se amb prudència i concedint una atenció preferent al manteniment de l'equitat.
- Concretar el model. La concreció del model exigeix en primer lloc l'establiment i la caracterització dels factors associats, per procedir a continuació a definir-ne el sistema relacional.
- Operativització del model. Operativitzar el model representa dissenyar i desenvolupar la planificació estratègica de la seva aplicació.
- Implantar el model. La implantació del model demana l'impuls decidit de l'Administració en la seva totalitat, la implicació de la institució escolar i la complicitat de la societat.
- Dinamitzar el model. La dinamització exigeix la participació del conjunt de la comunitat educativa. És en aquest context on es produeix la veritable química del canvi i la innovació.

EN SÍNTESI:

- LA QUALITAT NO ÉS UN CONCEPTE QUE ES PUGUI DEFINIR EN TERMES TÈCNICS O OBJECTIUS.
- ÉS LA RESULTANT DE L'APLICACIÓ D'UN MODEL COMPLEX D'ACCIÓ BASAT EN UN CONJUNT DE PRINCIPIS EDUCATIUS CONSENSUATS SOCIALMENT.
- DEFINIR EL MODEL DE QUALITAT IMPLICA ESPECIFICAR EL NOSTRE CONCEPTE DE PERSONA, DE SOCIETAT I D'EDUCACIÓ.
- FONAMENTALMENT, ES POT EXPRESSAR EN DUES CLAUS:

- EN TERMES D'EXCEL·LÈNCIA (MAXIMITZAR L'ACCIÓ EDUCATIVA SEGONS CAPACITATS).
 - EN TERMES D'EQUITAT (MAXIMITZAR L'ACCIÓ EDUCATIVA PERQUÈ TOTS PUGUIN COBRIR LES SEVES NECESSITATS FONAMENTALS).
- ESTABLIR EL MODEL DE QUALITAT EN UN UNIVERS DE RECURSOS FINITS EXIGEIX CONCRETAR LES PRIORITATS.
 - CONCRETAR EL MODEL DE QUALITAT EXIGEIX PRÈVIAMENT ESTABLIR-NE I CARACTERITZAR-NE ELS FACTORS ASSOCIATS.
 - OPERATIVITZAR EL MODEL DE QUALITAT PASSA PEL DISSENY D'UN PLA ESTRATÈGIC.

2. Avaluació i qualitat

L'avaluació, per la seva part, representa una manera específica de conèixer i de relacionar-se amb la realitat, en aquest cas, l'educativa, per intentar afavorir-hi canvis optimitzadors.

Es tracta d'una praxi transformadora, d'un instrument potent i privilegiat de gestió de la qualitat, però que per incidir-hi amb força i profunditat, demana activar els mecanismes culturals, socials i polítics més rellevants dels contextos en què actua. Cal, en definitiva, la participació i el consens de la societat en general i de la comunitat educativa en particular.

Des de la seva perspectiva tècnica, l'avaluació és un procés de recollida, anàlisi i reflexió d'informació rellevant sobre la realitat educativa, a la qual intenta descriure en profunditat, i té com un dels seus principals objectius facilitar la presa de decisions.

Amb tot, hem de ser conscients que aproximar-se al coneixement i a la pràctica avaluativa en el món de l'educació comporta fer-ho sobre una realitat que participa de les mateixes incerteses, canvis i escissions que es registren en la ciència educativa.

Tot això confereix a l'avaluació un caràcter complex en la mesura que s'ha de desenvolupar, respecte a les seves dimensions teòrica i pràctica, en els terrenys poc fermes i plens d'entrebancs de l'acció educativa i el canvi social.

Des de la perspectiva metodològica, en l'avaluació hi conflueixen els principis de la investigació, la construcció d'instruments de recollida d'informació i la mesura. Però l'avaluació sobrepassa, sens dubte, cadascuna d'aquestes activitats. L'avaluació constitueix un univers en si mateixa, en el qual es desenvolupa una de les activitats de major transcendència i influència en la vida social i educativa.

El seu desenvolupament resulta fonamental per a la millora i la innovació de tots els àmbits educatius: sistema, programes, serveis, professors, alumnes, etc., i és des de l'avaluació que es confereix sentit i significat als processos de recollida d'informació avaluativa i al tipus de construcció científica que es pretén aconseguir, i no al contrari.

Amb tot això que hem esmentat pretenem recalcar el caràcter instrumental i subaltern d'aquestes activitats respecte al nucli bàsic d'aquest univers al qual al·ludíem i que, fonamentalment, gira al voltant del procés de construcció del coneixement avaluatiu.

Voldríem emfatitzar, consegüentment, que la naturalesa íntima de l'avaluació va lligada a la construcció d'un tipus específic de coneixement: l'axiològic (Rul, 1992). Avaluar suposa sempre, necessàriament, l'acte d'establir el valor d'alguna cosa i, per això, no n'hi haurà prou amb la mera recollida d'informació avaluativa, sinó que necessitarem interpretar-la, exercir una acció crítica sobre ella, buscar referents, analitzar alternatives, oferir visions no simplificades de les realitats avaluades, etc.

Avaluar implica, per damunt de tot, la creació d'una cultura avaluativa on ubicar adequadament aquesta forma de coneixement.

No se'ns escapa l'acte de poder que comporta l'assignació de valor sobre les coses, els fets o les intervencions. L'avaluació legitima el valor de certs tipus d'activitat educativa enfront d'altres i discrimina, per tant, entre allò que tindrà, a partir del fet avaluatiu, reconeixement social i allò que no.

Consegüentment, a la complexitat de l'acció avaluativa haurem d'afegir-hi la important cota de responsabilitat que correspon al seu exercici, que adquireix sens dubte connotacions d'acte de poder (Kvale, 1990).

Des de l'avaluació s'orienta l'activitat educativa de tal manera que els subjectes i els contextos d'actuació es veuen condicionats, no tan sols a partir dels resultats sorgits de l'avaluació, sinó des del mateix moment en què es focalitza i determina els elements i objectius sobre els quals exercirà la seva activitat.

En l'avaluació es produeix una paradoxa que no es dona habitualment en altres activitats de creació del coneixement: allò que substantiva l'avaluació (l'assignació de valor) no és el que la legitima (la millora de l'objecte avaluat).

Aquesta duplicitat d'objectius és justament la que atorga a l'avaluació el seu caràcter propi enfront d'altres tipus de coneixement i la que li afegeix un important plus de complexitat com a activitat.

Sempre caldrà mantenir present la consecució dels dos objectius. Una avaluació incapaç d'assignar adequadament les valoracions corresponents no gaudirà de validesa; una avaluació de la qual no es derivin accions de millora perdrà la seva credibilitat.

A tot això cal afegir-hi que una avaluació que no es basi en uns principis ètics profunds i que no insereixi el seu coneixement en el marc d'una veritable cultura avaluativa, difícilment gaudirà de la complicitat social i de la implicació i del compromís dels agents del canvi i la millora.

EN SÍNTESI:

- L'AVALUACIÓ ÉS UN INSTRUMENT MOLT POTENT DE GESTIÓ DE LA QUALITAT:
 - DESCRIU LA REALITAT EDUCATIVA EN PROFUNDITAT.
 - FACILITA LA PRESA DE DECISIONS.
- L'AVALUACIÓ ÉS UN PROCÉS D'ASSIGNACIÓ DE VALOR I ÉS CONSEQÜÈNCIA DEL MODEL DE QUALITAT:

- FOCALITZA L'ACCIÓ EDUCATIVA.
 - PERMET UN CONEIXEMENT ADEQUAT RESPECTE A LA REALITAT EDUCATIVA.
 - FACILITA LA INTERPRETACIÓ I LA COMPRENSIÓ DE LA COMPLEXITAT DELS FENÒMENS EDUCATIUS.
 - INCIDEIX EN ELS PROCESSOS DE CANVI.
- NO OBSTANT AIXÒ, L'AVALUACIÓ POT TENIR EFECTES PERVERSOS:
- POT ESBLAIXAR LA DESCRIPCIÓ DE LA REALITAT.
 - POT CONDICIONAR, A INTERESSOS ALIENS A LA QUALITAT DE L'EDUCACIÓ, LA PRESA DE DECISIONS.
- L'AVALUACIÓ CONCRETA LA SEVA ACCIÓ EN EL CONTEXT DEL MODEL DE QUALITAT I DEMANA LA PARTICIPACIÓ DE LA COMUNITAT EDUCATIVA PER A LA SEVA DEFINICIÓ.

3. Qualitat, participació i avaluació

3.1. Sobre la naturalesa de la participació

En la relació binària entre qualitat i avaluació, no és habitual fer-hi intervenir un tercer factor que considerem fonamenta: la participació. Dedicarem aquesta tercera i última part a reflexionar sobre la naturalesa i la importància de la interacció que hi ha entre els tres elements.

Partim en la nostra anàlisi d'establir la importància que la participació té per aconseguir la qualitat. S'entén que la participació pren forma i hi ha un interès especial a impulsar-la prioritàriament en el context de la comunitat educativa, ja que es considera que la seva aportació constitueix el factor clau en la dinamització del desenvolupament de la qualitat.

En qualsevol cas no hem de percebre la participació com una estratagema per suavitzar els complexos processos de canvi que sovint són necessaris per desenvolupar eficientment la qualitat. La participació s'orienta a la maduració de les persones fomentant l'exercici de les seves responsabilitats i, consegüentment, incrementant, a través de la seva implicació i compromís, la qualitat de l'educació.

La participació entesa com "ser part de" es fonamenta en la intervenció sistemàtica i organitzada de les persones i les institucions en el desenvolupament i la millora continuada del procés educatiu. Parteix del principi de col·laboració en la realització dels objectius proposats.

En definitiva, la participació representa una forma lliure i voluntària d'implicació que incideix significativament en l'activació dels mecanismes personals i institucionals associats a la realització satisfactòria de l'acció educativa i als processos de canvi.

Volem insistir en el caràcter especialment dinamitzador de la participació. La construcció de la qualitat exigeix que tots els agents que hi intervenen actuïn amb decisió i solvència davant les inèrcies socials i de tota mena a les quals tots estem abocats, i que acostumen a paralitzar o esterilitzar molts processos honestos d'innovació.

Mobilitzar el canvi no es produeix espontàniament, sinó mitjançant l'aplicació en la pràctica de conviccions fermes, i el desenvolupament i la maduració d'aquestes exigeix prèviament submergir-se i actuar en el context de la cultura de la participació. Participar afavoreix la maduració de l'acció personal i col·lectiva.

EN SÍNTESI:

- LA COMUNITAT EDUCATIVA ÉS UN FACTOR CLAU EN LA DINAMITZACIÓ DEL DESENVOLUPAMENT DE LA QUALITAT.
- LA PARTICIPACIÓ S'ORIENTA CAP A LA MADURACIÓ DE LES PERSONES I LES INSTITUCIONS I, CONSEGÜENTMENT, CAP A L'INCREMENT DE LA QUALITAT DE L'EDUCACIÓ.
- LA PARTICIPACIÓ ("SER PART DE") ES FONAMENTA EN LA INTERVENCIÓ I LA IMPLICACIÓ DE LES PERSONES I LES INSTITUCIONS EN EL PROCÉS EDUCATIU.
- LA PARTICIPACIÓ ASSOLEIX LA SEVA MADURESA EN LA COORDINACIÓ DE L'ACCIÓ CONJUNTA DE PERSONES I INSTITUCIONS.

- LA PARTICIPACIÓ, EN DEFINITIVA, REPRESENTA UNA FORMA D'IMPLICACIÓ QUE INCIDEIX SIGNIFICATIVAMENT EN L'ACTIVACIÓ DELS MECANISMES PERSONALS I INSTITUCIONALS ASSOCIATS A LA REALITZACIÓ SATISFACTÒRIA DE L'ACCIÓ EDUCATIVA I ALS PROCESSOS DE CANVI.

3.2. Sobre l'organització de la participació

La participació és fruit d'un procés complex, que no es produeix espontàniament i que exigeix un important grau d'organització interna dels àmbits cridats a la participació, d'una banda, i d'una decidida voluntat política, de l'altra.

Consegüentment, si no volem convertir la participació en un terme purament retòric, convindrà procedir des de dues actuacions:

- En primer lloc, identificant els àmbits que considerem com a més rellevants pel seu coneixement de la realitat educativa i per la seva capacitat d'intervenir en la millora del sistema.
- En segon lloc, institucionalitzant el procés de participació, vol dir que cal desenvolupar i implantar el procés a cadascun d'aquests àmbits i establir les connexions corresponents amb la resta del sistema i l'Administració, per garantir el trasllat dels estats d'opinió als centres de decisió per a la seva transformació en protocols d'actuació.

Amb això pretenem insistir en la idea que no n'hi ha prou amb assenyalar la necessitat de la participació de la comunitat educativa, sinó que cal intervenir en la racionalització i l'acceptació del seu procés fins a aconseguir la seva institucionalització. En termes generals es considera que un procés no està plenament institucionalitzat fins que els seus protocols d'actuació no formen part de les rutines d'actuació del sistema.

No obstant això, i des de la nostra perspectiva, creiem que hem de ser més ambiciosos i entendre que el procés de participació cal impulsar-lo fins a aconseguir que formi part de la cultura de comportament social de tots els agents i institucions implicats en el sistema.

Amb tot, i amb l'ànim de facilitar l'acció participativa, convindrà iniciar la necessària culturalització del sistema a partir d'actuar i dinamitzar aquells entorns, en què al marge de la seva rellevància, sigui possible trobar-hi algun grau d'organització possibilitadora de la participació. Assenyalem a continuació aquells que, al nostre judici, reuneixen la majoria d'aquests requisits:

- Les associacions de mares i pares.
- Les organitzacions sindicals.
- Les patronals.
- Els moviments de renovació pedagògica.
- Els col·legis professionals.
- Les associacions d'estudiants.
- Els ens locals.

Amb tot això, no pretenem establir una llista exhaustiva, ni tancada, de possibles ens dinamitzadors i orientadors de la participació. Simplement, presentem, a manera d'il·lustració o exemple, aquells que ens semblen més obvis.

Entenem que aquests àmbits, o altres que es poguessin determinar socialment, haurien de ser consultats preceptivament en aquells aspectes del model de qualitat i del d'avaluació en què, per raó de la seva pròpia naturalesa, estiguin especialment implicats i, d'una manera genèrica, a través de la seva participació en els consells escolars.

EN SÍNTESI:

- PARTICIPAR CONSTITUEIX UN PROCÉS D'IMPLICACIÓ ACTIVA QUE EXIGEIX PRÈVIAMENT UN CERT GRAU D'ORGANITZACIÓ.
- PER A LA SEVA ACTIVACIÓ, NO N'HI HA PROU AMB ASSENYALAR LA NECESSITAT DE LA PARTICIPACIÓ DE LA COMUNITAT EDUCATIVA; CAL INSTITUCIONALITZAR-NE EL PROCÉS.
- SI NO DESITGEM CONVERTIR LA PARTICIPACIÓ EN UN FACTOR PURAMENT RETÒRIC, CAL IMPULSAR-LA FINS QUE FORMI PART DE LA CULTURA DE COMPORTAMENT SOCIAL.

- ÉS CONVENIENT IDENTIFICAR AQUELLS ÀMBITS QUE, PER RAÓ DE LA SEVA NATURALESA O DEL SEU GRAU D'ORGANITZACIÓ, PUGUIN CONVERTIR-SE EN ENS FACILITADORS DEL DESENVOLUPAMENT DE LA PARTICIPACIÓ.
- AQUESTS ÀMBITS HAURIEN DE SER IMPLICATS PLENAMENT EN EL PROCÉS DES DE DUES ACCIONS:
 - ACCIÓ DE CONSULTA DIRECTA EN AQUELLS ASPECTES EN QUÈ ESTIGUIN ESPECÍFICAMENT INVOLUCRATS.
 - ACCIÓ DE CONSULTA GENÈRICA I GLOBAL A TRAVÉS DE LA SEVA PARTICIPACIÓ EN ELS CONSELLS ESCOLARS.

3.3. Sobre la participació dels consells escolars

Al marge de tot el que hem assenyalat, hem de tenir consciència de la importància i la transcendència que els consells escolars haurien de tenir com a entitats que, per raó del seu origen legal i per la tradició creada a partir de les seves actuacions, constitueixen observatoris privilegiats de la realitat educativa.

Els consells escolars compten entre els seus objectius més importants el de canalitzar orgànicament la participació de la comunitat educativa, entesa en el seu sentit més ampli. La responsabilitat social que ens competeix és de tal envergadura, que no podem, sota cap concepte, renunciar-hi i hem d'exigir els mitjans i el reconeixement necessaris per poder-la complir amb prou garanties.

La situació dels consells escolars és absolutament nuclear en el conjunt del sistema, tant a nivell macro (Consell Escolar de l'Estat, Consells Escolars de les Comunitat Autònomes), a nivell mitjà (Consells Escolars Territorials), com a nivell micro (Consells Escolars de Centre). Actuen en tots els nivells del sistema, integren l'actuació de tots els agents rellevants que hi operen i ocupen un espai central en la reflexió sobre aquest

Al marge de tot això, que ja justifica plenament la importància i la transcendència dels Consells Escolars, aquests tenen una estructura pròpia prou reconeguda i àmplia com per poder-se comprometre a l'activació real de la participació i caldria insistir per convertir-los també en un factor activador de la participació dels altres ens que formen part de la seva estructura, perquè mantinguin l'activitat en els seus espais d'actuació.

Per la seva composició, l'única possibilitat que tenen d'una activitat plena i lúcida és mitjançant la pràctica de la cultura del consens, en la qual els principis inspiradors de qualsevol actuació es basen en l'aplicació dels principis democràtics, però des del respecte a les minories, amb veritable estima de les seves aportacions al conjunt del debat.

Convertir-se en un referent moral de la cultura de la participació hauria de constituir un dels objectius fonamentals de tot el sistema actual de consells escolars. Exemplificar una activitat plenament participativa i basada en el consens constitueix, sens dubte, la millor manera d'aconseguir-lo.

EN SÍNTESI:

- ELS CONSELLS ESCOLARS CONSTITUEIXEN OBSERVATORIS PRIVILEGIATS DE LA REALITAT EDUCATIVA I TENEN ENTRE ELS SEUS OBJECTIUS EL DE CANALITZAR ORGÀNICAMENT LA PARTICIPACIÓ DE LA COMUNITAT.
- LA SEVA POSICIÓ NUCLEAR COMPORTA QUE NO TAN SOLS SIGUIN ÒRGANS DE CONSULTA I PARTICIPACIÓ, SINÓ QUE TAMBÉ ELS CORRESPONGUI UNA GRAN RESPONSABILITAT EN LA DINAMITZACIÓ DEL CONJUNT DE LA COMUNITAT EDUCATIVA, ACTIVANT MOLT ESPECIALMENT UNA VERITABLE CULTURA DE LA PARTICIPACIÓ BASADA EN ELS VALORS DEMOCRÀTICS I EN EL RESPECTE ALS COL·LECTIUS AMB PRESENCIA MINORITÀRIA.
- REUNEIXEN UN CONJUNT DE CARACTERÍSTIQUES ÚNIQUES EN EL SISTEMA QUE ELS FAN ESPECIALMENT NECESSARIS:
 - TENEN CARÀCTER INCLUSIU. REUNEIXEN ELS AGENTS MÉS RELLEVANTS QUE OPEREN EN L'ÀMBIT SOCIOEDUCATIU.
 - GAUDEIXEN D'UN MARGE AMPLI D'INDEPENDÈNCIA.
 - TENEN ESTRUCTURA ORGANITZATIVA PRÒPIA.
 - TENEN UNA ÀMPLIA EXPERIÈNCIA EN LA CULTURA DEL CONSENS.
 - ACTUEN EN TOTS ELS NIVELLS SIGNIFICATIUS DEL SISTEMA: ESTATAL, AUTONÒMIC, TERRITORIAL I DE CENTRE.

3.4. Sobre la naturalesa de la participació dels consells escolars

Ens fixem, finalment, en la nostra reflexió en alguns aspectes referits a les característiques de la participació dels consells escolars, en relació al binomi Avaluació-Qualitat.

És especialment rellevant que els consells escolars participin en totes les fases clau de la presa de decisions respecte al model de qualitat que pretenem assolir i de les fases en les actuacions del sistema d'avaluació.

L'actuació independent, però conjunta i integrada, dels diferents consells garanteix que la definició del model de qualitat no sigui única. Cada Consell ha d'especificar, en el marc del seu funcionament autònom, les característiques que el model ha d'adoptar en la seva adaptació als contextos concrets on s'haurà d'operativitzar.

L'actuació conjunta i integrada dels diferents consells ha de facilitar que els diferents models de qualitat siguin comparables. Aquesta característica, la comparabilitat, ens permet aprendre i enriquir-nos a partir de les experiències dels altres.

Els consells escolars han de participar, en el seu marc d'actuació, en el model de qualitat i també han de participar en l'anàlisi respecte a la coherència i la consistència dels models d'avaluació que es proposen aplicar per gestionar la qualitat.

Han de ser informats dels resultats de les avaluacions i han de participar per aportar elements de judici a la seva anàlisi, valoració i interpretació. Haurien d'estar també implicats en el procés de presa de decisions de millora.

Finalment, haurien de ser, també, agents actius en el seguiment de la implantació d'aquestes millores i constituir-se en el referent bàsic de la societat en la petició de responsabilitats sobre el funcionament de sistema en els seus diferents nivells.

EN SÍNTESI:

- ALS CONSELLS ESCOLARS ELS CORRESPON PARTICIPAR EN:

- LA CONCRECIÓ DEL MODEL DE QUALITAT.
 - LA CONCRECIÓ DEL SISTEMA D'AVUACIÓ.
 - L'ANÀLISI I LA VALORACIÓ DELS RESULTATS.
 - LA PRESA DE DECISIONS DE MILLORA.
 - LA PETICIÓ DE RESPONSABILITATS SOBRE EL FUNCIONAMENT DEL SISTEMA.
- LA PARTICIPACIÓ FACILITA SIGNIFICATIVAMENT APROFUNDIR EN ELS PROCESSOS DE DESENVOLUPAMENT DE L'AUTONOMIA DE FUNCIONAMENT EN TOT ELS NIVELLS DEL SISTEMA.
 - EL FUNCIONAMENT AUTÒNOM PERMET CONTEXTUALITZAR ELS MODELS DE QUALITAT, DIVERSIFICANT ELS ENFOCAMENTS, PERMETENT LA SEVA ADAPTACIÓ A REALITATS CONCRETES I GARANTINT LA PLURALITAT DE LES PROPOSTES EDUCATIVES.

Referències bibliogràfiques:

GARVIN, D. (1988), *Managing Quality: the strategic and competitive edge*. Londres. Collier, MacMillan.

HARVEY, L. I GREEN, D. (1993), "Defining Quality", en *Assessment and Evaluation in Higher Van educar*, 18, (1), p.9-34.

KVALE, S. (1990), "Evaluation and decentralization of knowledge" en RANHEIM, M. et al. *Evaluation as a policymaking*. London. Jessica Kingsley Publishers.

MIGUEL DE, M. (1995), "La qualitat de l'educació i les variables de procés i producte", en *Quaderns de la Secció d'Educació*, 8, p.29-51.

RODRIGUEZ, S. (1995), "L'avaluació en l'ensenyament universitari" en E. Oroval (ed.), *Planificació i Finançament dels Sistemes Educatius*. Barcelona. Civitas.

RUL, J. (1992), *La qualitat educativa a la cruïlla de la gestió i la cultura*. Barcelona. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament.

Joan Mateo i Andrés

Membre del Consell Escolar de Catalunya

Annex II: Una experiència concreta: avaluació interna i externa a l'IES Manuel de Montsuar, de Lleida

1. Trets d'identitat

L'IES Manuel de Montsuar, en funcionament des del curs 1989-90 (abans "Institut de Batxillerat") està situat als afores de la ciutat de Lleida. En el centre, s'hi cursen estudis d'ESO i de Batxillerat amb un total aproximat de 500 alumnes, que estan distribuïts en 14 grups d'ESO i 4 de Batxillerat.

Els alumnes provenen de quatre centres de primària adscrits: un de Lleida capital i tres més de poblacions veïnes. També hi ha la incorporació d'un col·lectiu creixent d'alumnat nouvingut al país, de procedència subsahariana i romanesa principalment.

El claustre està format per un total de 50 professors/professores i la plantilla és força estable.

L'alumnat és atès des del primer dia de la seva arribada al centre mitjançant el Pla d'Acció Tutorial, que permet dissenyar per a cada alumne/a un projecte de futur i un seguiment personalitzat.

Són objectius prioritaris del centre:

- Donar una sortida adequada a les necessitats i característiques personals de cadascun dels alumnes al llarg del procés d'ensenyament-aprenentatge i al final del seu pas pel sistema educatiu.
- Establir una sèrie d'acords i decisions sobre l'ordre i el clima de treball a les aules i al centre en general per garantir el desenvolupament correcte dels processos d'ensenyament-aprenentatge. Cal involucrar, des de l'inici de cada curs, tota la comunitat educativa (professors, alumnes i mares i pares) en el compliment i manteniment d'aquestes condicions que permeten un correcte aprofitament dels ensenyaments que s'imparteixen al centre.

Es destaquen com a trets distintius una sèrie d'aspectes que fan referència a:

Acció tutorial

- La tasca tutorial és constant i cohesionada, y es considera efectiva.
- L'atenció individualitzada a l'alumnat és molt important, amb la formulació d'un projecte de futur específic per a cada alumne/a.
- La implicació dels pares/mares mitjançant la utilització de l'agenda escolar, l'establiment d'acords sobre mesures disciplinàries, les actuacions sobre atenció a la diversitat i la socialització del material escolar.
- Hi ha una planificació especial per a la jornada d'acollida de l'alumnat de primer d'ESO.
- Hi ha un sistema d'acompanyament per als alumnes nous al centre. S'implica alumnes de quart d'ESO en l'acolliment dels nous alumnes de primer d'ESO.
- Cada curs es fa un mínim d'una entrevista personal de tutoria per a cada alumne/a.
- Hi ha expedients interns per al traspàs d'informació rellevant de l'alumne/a entre els diferents cicles, de cara a conèixer el desenvolupament personal i acadèmic dels nois i noies i ser més eficaços en la presa de decisions pel que fa a l'orientació i l'atenció individualitzada.
- Els plans educatius transversals conformen un document marc on hi consten els eixos transversals de tutoria, en els quals hi ha la justificació, els objectius, la metodologia i la temporalització.
- L'orientació acadèmica i professional de l'alumnat es fa a través d'un Pla d'Orientació, amb tota una sèrie d'activitats pautades.

Atenció a la diversitat

- Es promou l'elaboració d'adaptacions curriculars individualitzades en aquells casos que és necessari.
- Hi ha un Pla d'Acollida al centre per als alumnes nouvinguts.
- Es tenen preparades alternatives de futur per a tota la tipologia d'alumnat que el centre pugui tenir.
- El model d'atenció a la diversitat es basa en:
 - Tractament a l'aula mitjançant reforços amb professorat de suport.
 - Contractes acadèmics (contracte d'actituds i adaptacions curriculars)
 - Hores de desdoblament.
 - Atencions individualitzades.
 - Seguiment psicopedagògic.
 - Agrupaments flexibles.

Prevenió de conflictes

- Es treballa la prevenió de conflictes i s'implementen totes les eines necessàries per tal de resoldre'ls quan succeeixen.
- Es potencia el Consell de delegats, per implicar i responsabilitzar l'alumnat en aquest tema.
- Es promou la mediació com a eina de resolució de conflictes.
- Hi ha un protocol d'intervenció immediata en cas d'incidència disciplinària.
- Els equips docents, que agrupen tot el professorat d'un determinat cicle, fan reunions de caràcter setmanal, per cohesionar les actuacions i augmentar el control i el seguiment de l'alumnat del cicle.

Imatge i gestió institucional del centre

- Es promouen i es duen a terme iniciatives que pretenen donar una projecció del centre mitjançant els equips esportius representatius del centre, el Projecte *Comenius*, l'intercanvi amb alumnes alemanys, un grup musical, la revista, un grup de teatre, els premis en muntatges audiovisuals, els premis en fotografia matemàtica, el laboratori d'audiovisuals, la participació en el Projecte Internacional *Globe* de meteorologia,...
- Es vol incrementar la difusió de les activitats i fets remarcables del centre: revista del centre, participació en concursos, premis, convocatòries, intercanvis, sortides,...
- En l'edició de la revista de caràcter trimestral s'hi inclou tota aquella informació de rellevància sobre les activitats que es duen a terme.
- Es potencia la utilització de la pàgina web del centre com a eina de difusió de les activitats que es realitzen, i també com a mitjà de comunicació amb la comunitat educativa.
- Es vol destinar els recursos necessaris en la gestió de la biblioteca, per tal de fer-la operativa i dotar-la dels mitjans tecnològics necessaris.
- El centre ha passat recentment (juny 2005) un procés d'avaluació global diagnòstica (prova pilot efectuada únicament en set centres de tot Catalunya) amb uns resultats excel·lents.
- Hi ha un Pla d'Avaluació Interna actiu i pioner que respon a les inquietuds del professorat per a la millora pedagògica. El centre forma part de la Xarxa de Centres de Secundària de Competències Bàsiques.
- Hi ha contactes amb empreses de l'entorn.
- Es vol impulsar la socialització dels llibres.
- Hi ha activitats extraescolars organitzades per l'AMPA.

Comunicació audiovisual i tecnologies de la informació (TIC)

- El Departament d'Educació ha concedit al centre un programa d'innovació educativa sobre comunicació audiovisual.
- S'han introduït les TIC en diverses activitats de la vida diària de l'institut.
- S'utilitza la pàgina web de l'institut com a eina de comunicació de les activitats del centre.
- Es disposa d'aules específiques destinades a la utilització de noves tecnologies: aula d'audiovisuals, edició de vídeo, edició gràfica, informàtica, aula multimèdia d'idiomes...

Aprenentatge d'idiomes

- Es promou l'ús de les llengües estrangeres en els processos d'aprenentatge de l'alumnat, i també per a la comunicació i relació amb altres països.
- El centre desenvolupa un projecte *Comenius* endegat ja fa catorze anys. Es mantindrà l'intercanvi amb un centre educatiu alemany per tal d'aprofundir en l'aprenentatge d'aquesta llengua. Es vol intentar estendre aquesta actuació a algun centre de llengua anglesa.
- S'ofereixen dues segones llengües estrangeres des de tercer d'ESO fins a segon de Batxillerat.
- Coordinació amb les escoles adscrites per tal de familiaritzar als alumnes amb l'oferta de llengües estrangeres de l'Institut.

Educació per a la salut i conductes de risc

- Col·laboració pionera amb l'Ajuntament de Lleida en el seu *Programa de prevenció en drogodependències i sexualitat de risc* i en el seu *Programa sobre hàbits d'alimentació saludable*.
- Desenvolupament del pla atorgat pel Departament d'Educació: *Projecte d'educació per a la salut en matèria de prevenció de les drogodependències i de les conductes de risc*.
- Control dels hàbits alimentaris al menjador escolar, establint una coherència amb les normes del centre.
- Fer difusió de la consideració del centre com a "Institut sense fum".

Educació mediambiental

- Introducció com a eix transversal del tractament de l'educació ambiental en diferents àmbits.

- Es promou la recollida selectiva i el reciclatge de residus en tots aquells aspectes de la vida quotidiana del centre.
- Col·laboració en el projecte mediambiental d'abast mundial *Globe*.
- Recollida i reutilització dels llibres de nivells anteriors.
- Utilització de paper reciclat i estimulació per a la reducció del consum.

2. Aplicació de l'avaluació interna en el centre

Aquest centre partia d'una certa "cultura avaluativa", perquè, des de fa bastants anys, ha estat una pràctica habitual el fet d'avaluar el funcionament de diferents òrgans mitjançant qüestionaris que, en el cas dels equips de tutors i equips docents de cicle, es treballaven en una sessió específica, a final de curs.

L'any 2001, vuit professors/es del centre van participar en el curs sobre formació en avaluació interna que va organitzar el Departament d'Ensenyament, adreçat als equips directius i els caps de departament de llengües i matemàtiques.

A partir d'aquesta formació, es va veure clar que l'avaluació interna era un instrument molt potent orientat a la millora de la qualitat tant en l'àmbit organitzatiu com en el d'ensenyament-aprenentatge.

L'equip directiu, en aplicació de l'Ordre de 20 d'octubre de 1997, per la qual es regula l'avaluació dels centres docents sostinguts amb fons públics, per la qual tots els centres havien de dissenyar i aplicar un pla d'avaluació a tres anys, va proposar com a coordinadora de la Comissió Impulsora de l'Avaluació Interna una formadora en avaluació interna de l'àrea de matemàtiques.

Inici de l'aplicació:

CURS	OBJECTE	COMISSIÓ IMPULSORA	MATERIAL	ASPECTES A DESTACAR
2001-02	Coordinació d'equips de professorat Equips d'àrea	Força àmplia. Coordinadora d'avaluació interna més el professorat que havia participat en la formació (excepte 1) i dos professors que s'hi van incorporar voluntàriament.	Dissenyat pels membres de la comissió	La dedicació i la manera de treballar, propiciant sempre l'escolta, el respecte i el consens, van ser claus en la valoració positiva del procés
2002-03	Orientació acadèmica i professional dins el pla d'acció tutorial	Més reduïda per fer-la operativa: la coordinadora d'avaluació interna i el coordinador pedagògic	Dissenyat pels membres de la comissió	Va coincidir amb l'avaluació externa feta per la Inspecció al centre i va confluïr en un document únic consensuat

Pla d'avaluació interna de centre

És un pla de tres cursos de durada amb un procés molt participatiu en el qual, el claustre, a partir d'una relació d'objectes proposats per la Comissió d'Avaluació Interna i completats i ampliat per ell mateix, selecciona, mitjançant una votació, els objectes a avaluar i la seqüenciació.

CURS	OBJECTE	COMISSIÓ IMPULSORA	MATERIAL	ASPECTES A DESTACAR
2003-04	Avaluació diagnòstica de l'àrea de matemàtiques a l'ESO	Coordinadora d'avaluació interna conjuntament amb tot el departament de matemàtiques	Material dissenyat pel departament de matemàtiques	El fet que l'objecte fos una avaluació diagnòstica. Va ser una proposta de l'inspector. Va servir per conèixer millor el nivell de tot l'alumnat.

Es va preparar un dossier amb 25 preguntes: 5 per a primària i 20 més per a l'ESO (5 per a cada curs). Moltes d'elles amb dos apartats i algunes amb caire competencial. Es van obtenir unes 9.000 dades aproximadament.

Hi va haver un procés de debat i treball molt important en el sí del departament de matemàtiques per arribar a consensuar quins eren els continguts essencials d'allò que calia avaluar. L'objectiu era conèixer més a fons la realitat de l'alumnat - avaluació diagnòstica- i veure també si hi havia alumnes que tenien assolits, fins i tot, objectius de cursos posteriors al que cursaven.

Integració en la Xarxa de Centres de Secundària 2004

La Inspecció va proposar al centre formar part de la Xarxa de Centres de Secundària 2004. Aquesta xarxa, igual que la xarxa 2001, està formada per un IES de cadascun dels Serveis Territorials d'Educació amb l'objectiu de preparar instruments i pilotar-los en els centres que en formen part, de cara a disposar d'un material que permeti reflexionar i aprofundir, a partir dels resultats obtinguts en les proves de competències bàsiques, sobre la manera de treballar la competència seleccionada amb l'objectiu de millorar-la.

Entre tots els centres participants es va acordar treballar la comprensió escrita, per la seva importància i l'aplicació general, independentment dels resultats obtinguts pels centres en les proves.

CURS	OBJECTE	COMISSIÓ IMPULSORA	MATERIAL	ASPECTES A DESTACAR
2004-05	Comprensió escrita	Els professors assistents a les sessions de treball de la xarxa i la cap de Departament de llengua espanyola	Instrument dissenyat per la Xarxa 2001 per tal de pilotar-lo	El fet de treballar amb material elaborat i tenir l'acompanyament des de la xarxa ha facilitat molt el procés
2005-06	Càlcul i resolució de problemes matemàtics	Els dos professors assistents a la xarxa i el coordinador pedagògic	Dissenyat per la Xarxa 2001 per tal de pilotar-lo	El treball en xarxa com a facilitador del procés

Les actuacions i els objectius són els següents:

- Fomentar un clima de participació basat en el respecte, en la valoració de les aportacions dels companys i buscant sempre el consens.
- Impulsar-ho des de l'equip directiu i fer-ne el seguiment, donant, però, un cert grau d'autonomia a la comissió.
- Disponibilitat i formació en avaluació interna dels membres que han participat en les comissions, així com flexibilitat en la seva composició depenent de l'objecte a treballar.
- "Fer diana" en tots i cadascun dels objectes, vetllant perquè realment responguin a les necessitats o els reptes del moment i, per tant, es pugui valorar com a útil el procés.
- Participació majoritària del claustre amb una actitud de col·laboració total. La implicació s'ha aconseguit mitjançant l'estructura dels òrgans del centre que ha ajudat a integrar l'avaluació interna en la pròpia dinàmica.
- Implicació, depenent de l'objecte, d'altres estaments, especialment l'alumnat. Tot i que això augmenta la complexitat del procés, proporciona, però, una visió més completa i més objectiva de la realitat. Afegir que si es volen tenir opinions representatives de tot l'alumnat, cal triar una mostra aleatòria.
- Decidir, en funció de l'objecte, els materials a utilitzar, optant entre l'elaboració pel centre mateix o bé l'aplicació dels publicats pel Departament d'Educació.
- Augment de la cultura avaluativa del centre.

Algunes de les dificultats detectades són:

- Fer el seguiment de les propostes de millora, un cop consensuades, tot i que en l'informe corresponent s'expliciti com i quan s'ha de fer i a qui li correspon aquesta responsabilitat.

- La poca disponibilitat de temps, especialment en l'inici de curs per haver d'atendre diferents activitats, fa veure la necessitat de poder comptar amb més recursos en el centre per tal de completar aquesta tasca d'una manera més satisfactòria.

3. Avaluació externa dels centres - avaluació global diagnòstica

Finalitats i característiques

Pel que fa als centres, aportar una visió global i descriure punts forts i punts febles per poder orientar un pla de millora contínua.

Pel que fa a l'Administració educativa, obtenir informació per al coneixement de l'assoliment d'objectius educatius i per a la millora del sistema educatiu.

Les accions avaluatives es basen en una metodologia quantitativa i qualitativa que recull informació sobre indicadors de recursos, context, processos i resultats. Integra la perspectiva interna i externa d'avaluació i proporciona un enfocament tant global com focal dins d'un mateix cicle avaluatiu.

Les fonts d'informació d'aquests continguts són el professorat, l'alumnat, les famílies i l'equip directiu, complementat amb l'anàlisi documental.

Procés

L'acció avaluativa es va dur a terme d'acord amb el cronograma següent:

- Presentació de l'avaluació per part de la Comissió impulsora de l'avaluació, la planificació del procés i l'orientació de l'aplicació, a l'equip directiu i en una reunió de claustre.
- Respostes a l'aplicació per part de l'alumnat i del professorat.
- Entrevista amb un grup de mares, un grup d'alumnes, un membre del personal d'administració i serveis (PAS) i l'equip directiu.
- Anàlisi dels principals documents de centre, juntament amb els resultats de les competències bàsiques, avaluació interna, pla estratègic i els resultats obtinguts en el programa PISA, en el qual el centre va participar.
- Reunió amb un grup de discussió, format per representants dels pares, dels professors, dels alumnes i de l'equip directiu.
- Presentació de l'informe d'avaluació a l'equip directiu en representació del centre.

Valoració dels resultats

Els resultats del buidat dels qüestionaris i de les entrevistes amb els diferents sectors de la comunitat educativa són altament favorables en els aspectes avaluats i demostren un nivell de satisfacció alt.

Destaquen especialment els resultats en l'apartat de convivència i valors, i la identificació amb la línia del centre.

Pel que fa als processos, cal remarcar les metodologies d'aula i el plantejament dels continguts bàsics. D'altra banda són remarcables els espectaculars resultats quant a la coordinació del centre i l'acció tutorial. Són igualment dignes de menció les valoracions efectuades quant a la planificació i l'avaluació, i la formació.

També cal destacar positivament la magnífica disposició i les valuoses aportacions per part dels alumnes en les respostes al qüestionari.

Mesures de millora suggerides

Per dur-les a terme cal:

- Preveure mesures d'acompanyament dels alumnes més grans amb els més petits.
- Millorar el treball en equip dels alumnes.
- Establir algun protocol per intentar millorar la lectura individual i els resultats de comprensió lectora.
- Fer una planificació dels llibres de lectura amb els centres de primària adscrits.
- Incorporar activitats sistematitzades de càlcul mental a l'inici de cada classe, principalment en el primer cicle de l'ESO.
- Coordinar amb els centres de primària les activitats escolars complementàries i extraescolars, per tal de no repetir-les.
- Potenciar l'ús de la pàgina *web* del centre com a eina de transmissió d'informació del centre a tota la comunitat educativa i millorar la utilització de la biblioteca.

Conclusions

A través dels resultats de l'avaluació externa es pretén fer una anàlisi diagnòstica del centre, que permeti identificar punts forts, punts dèbils, amenaces i oportunitats. Amb aquesta visió panoràmica aconseguida es podran formular i concretar els objectius de centre a assolir. Els objectius es duran a terme mitjançant uns processos que necessitaran uns recursos determinats.

Coneixent pas a pas el procés d'avaluació, és a dir, pautant-lo es pretén que la demanda de recursos respongui a les necessitats reals del centre, justificades per tot el procés avaluatiu objectiu.

El fet d'haver passat recentment (juny 2005) un procés d'avaluació global diagnòstica del centre (prova pilot efectuada únicament en set centres de tot Catalunya) ajuda molt a fer una valoració sobre el funcionament actual del centre des de dos punts de vista: àmbit pedagògic i àmbit de gestió/organització, i també serveix per determinar quins són els punts forts i les debilitats del funcionament actual del centre.

Àmbit pedagògic. El projecte curricular es troba força treballat i acceptat per tota la comunitat educativa, tal com es reflecteix en l'informe de l'avaluació global diagnòstica, amb èmfasi especial en la satisfacció que proporcionen a la comunitat educativa actuacions com els plans educatius transversals, l'acció tutorial, el tractament de l'atenció a la diversitat o el pla d'acollida.

Precisament, en moltes actuacions del funcionament quotidià del centre es busca la implicació dels pares: utilització de l'agenda escolar, establiment d'acords sobre mesures disciplinàries, actuacions sobre atenció a la diversitat, socialització del material escolar.

S'hi inclouen en aquest àmbit valoracions sobre les àrees curriculars, l'atenció a la diversitat, les tutories i l'avaluació.

Àmbit de gestió. Es valora el funcionament del centre en relació amb els òrgans de govern i col·legiats, l'administració i els serveis, com també amb el sistema relacional en el seu conjunt.

4. Pla estratègic per a la promoció de l'autonomia en centres docents

Des del setembre de 2005 i en el marc del Decret 132/2001, de 29 de maig, pel qual es regulen els plans estratègics dels centres docents sostinguts amb fons públics, s'ha iniciat el *Pla estratègic per a la promoció de l'autonomia en centres docents*.

Els continguts d'aquest pla són els següents:

- Valoració del funcionament actual del centre
- Objectius de centre a assolir
- Pla d'actuació i previsió de recursos
- Proposta d'avaluació del pla estratègic
- Participació de la comunitat educativa

Proposta d'avaluació del pla estratègic

L'avaluació del pla ha de formar part de l'activitat habitual del centre, encara que cal fer-la amb profunditat en moments determinats. A nivell més global, un bon moment pot ser el de l'elaboració de la memòria anual.

Així, doncs, s'han de debatre els aspectes següents:

- Eficàcia de les actuacions endegades.
- Problemes sorgits en la posada en pràctica d'aquestes actuacions.
- Revisió i correcció de les mesures que no han sorgit efecte positiu.
- Revisió de temporitzacions.
- Proposta de noves actuacions.
- Reassignar responsabilitats.

Per a tot això, cal efectuar:

- La valoració per part de l'equip directiu.
- La recollida de les valoracions que sobre el treball quotidià realitzen els diferents equips de treball del centre: equips docents, departaments, tutors, coordinadors, caps de departament...
- Les memòries de les diferents activitats realitzades pels càrrecs de coordinació.
- Els formularis objectius presentats al claustre.

- Els resultats de l'avaluació global diagnòstica efectuada pel Departament d'Educació.
- El Pla d'Avaluació Interna del centre.

A partir d'aquesta anàlisi, lògicament, n'ha de sortir una reflexió de l'equip directiu per tal de determinar quines són les actuacions prioritàries i pendents. Aquesta reflexió s'ha de presentar als òrgans de control i participació, per tal de fer palesa una transparència informativa que involucri tota la comunitat educativa en el bon funcionament del centre.

Participació de la comunitat educativa

Lògicament un pla d'aquestes característiques requereix la participació i la implicació de tots els sectors de la comunitat educativa. Per això, ja des de l'elaboració de l'avantprojecte, s'ha buscat obtenir les opinions i aportacions del professorat, mares i pares, alumnes i personal d'administració i serveis en la formulació de les propostes. D'aquesta manera s'intenta assegurar la bona predisposició i participació de tothom en l'execució del pla.

Al llarg del període d'aplicació del pla estratègic, caldrà informar del desenvolupament de les actuacions i l'assoliment dels corresponents objectius anuals, a través del director, en els claustres de professors, en les reunions de l'AMPA i en les del consell escolar, per poder fer, d'aquesta manera, una valoració conjunta. I evidentment, aquestes preses de contacte també serviran per recollir tots els suggeriments, aportacions o esmenes que es facin en el desenvolupament del pla. D'aquesta manera es vol assegurar el dinamisme del procés.

També s'hauran d'establir les mesures per garantir la participació de tota la comunitat educativa en les activitats de formació vinculades a aquest pla.

A més a més, tal com queda reflectit en el punt anterior, s'han de presentar al consell escolar les reflexions obtingudes de l'avaluació del pla, per tal de garantir al màxim la participació de la comunitat educativa en el seu desenvolupament.